

He Muka

HE PITOPITO KŌRERO NĀ TE TAURA WHIRI I TE REO MĀORI

Putanga 4 (2) ▼ Ngahuru 1991

ISSN 0114-6017

HUI KI NGĀ KAIWHAKAAKO O TE KURA O HOANI WAITITI

Tokotoru ngā māngai o te Kura o Hoani Waititi o Waipareira i hui mai ki te Taura Whiri i te Reo, i tā rātou hui i Kirikiriroa ki te kōrero i ō rātou māharahara ki ngā whakahaere o ngā Kura Kaupapa Māori. Ko tō rātou tino mānukanuka, anō nei kāhore te Tāhuhu o te Mātauranga e aro mai ana ki ngā kaupapa o tēnei whakahaere ēngari e whai kē ana i ngā tikanga o te kaupapa reo rua, engari ahakoa tēnei, kei te ngaro haere tonu te reo i waenganui i ā tātou tamariki, mokopuna hoki. Ka uru atu ā tātou mokopuna ki ngā kura tuatahi, ngaro tonu atu te hiahia whai atu i te kaupapa i te mea kāhore e aro ana ki te reo. I te mea kāhore ngā kura tuatahi e ū ana ki te kaupapa, ko ngā kōhungahunga te papa. Me kore ake rātou, i ara ake ai ngā Kura Kaupapa Māori. Nā runga i ngā korero i puta i roto i taua hui ka whakaae te Taura Whiri i te Reo, ki te kore ngā Kura Kaupapa Māori, e kore te reo Māori e ora, ahakoa ngā Kōhanga Reo. Ka whakaaetia e te Taura Whiri i te Reo Māori, kia pānuitia ki ngā tōpito o te motu tēnei kōrero, arā:- E KORE TE REO E ORA KI TE KORE NGĀ KURA KAUPAPA MĀORI.

NGĀ HUI TAKE PĀHO

Mai i te iwa o ngā rā o Hui-tanguru ki te 16 o ngā rā o Poutū-te-rangi i tū ai ngā hui i karangatia e te Minita Whakawhiti Mōhiotanga. I tū ēnei hui i Ōtautahi, i Rotorua, i Whangārei me Porirua. Ko te tino kaupapa o ngā hui, he tono mai nā te Minita ki te iwi Māori mō o rātou whakaaro ki ngā take e pā ana ki nga mahi pāho i runga i ngā reo takiwā. Kāore tēnei kāwanatanga e whakaae ana mā ngā Kōti whakawā e whakatau ngā tikanga e pā ana ki ngā mahi pāho. E ai ki te Minita, kua roa rawa te iwi Māori e tautohetohe ana i ngā mahi pāho, ā, ka riro kē mā ngā Kōti whakawā e whakatau me pēhea. Kua tae tēnei ki te wā, e ai ki te Minita, e mahi tahi ai te iwi Māori me te Kāwanatanga ki te whakatakoto i tētahi kaupapa e whai hua ai ngā whiriwhiritanga i waenganui i ngā iwi Māori me te Kāwanatanga. Kāore anō i puta noa ngā whakatau a te Kāwanatanga.

JENNY JACOB – KAIRANGAHAU

Ko te māmā, he Pākehā nō Poihākena. Ko te pāpā, nō ngā kāwai rangatira o Ngāti Raukawa ki te tonga. Ko te marae ko Ngātōkōwaru. I te Whare Wānanga o Wikitōria i roto o te Whanganui-a-tara a ia e ako ana, ka wātea te tūranga rangahau i roto i te Taura Whiri i te Reo Māori, tere tonu tana kapohia e te Taura Whiri. Ko Jenny Jacob te ingoa o te wahine nei, kei te taitamariki tonu, arā, kāore anō kia toru tekau ōna tau, kua whiwhi a ia ki ngā tohu mātauranga teitei o tau iwi.

Nō te wiki tuatahi o Pipiri ka takahia te “marae” o te Taura Whiri i te Reo Māori e ngā rangatira o Ngāti Raukawa. Nā rātou i mau mai tā rātou tamāhine, mokopuna ki te Taura Whiri. I mihia, i hākaritia ngā manuhiri, ā tutuki pai ana ngā whakahaere o taua pō.

He mahi tino uaua ngā mahi mā te kairangahau. Ko ētahi o āna mahi he kimi kupu hōu, he kohikohi kōrero, he whakahaere i ngā kura mō te reo, he takawaenga mō te Taura Whiri me ētahi atu whakahaere, manatū, tari rānei. Otirā, he maha ngā mahi māna, kia tūpato! Ahakoa te Pākehā o tana āhua, he kōi tana wairua mō ngā tikanga Māori ā, he reo rua hoki. Ka tūtaki koutou ki a ia, kaua e hopo, e whakamā rānei te kōrero Māori atu kia a ia.

TE KURA MŌ NGĀ KURA KAUPAPA MĀORI

Kua whakatauria e Te Taura Whiri i te Reo Māori kia tū tētahi kura whakapakari i te reo o ngā kaiako o ngā Kura Kaupapa Māori. Kei Tūrangaewae tēnei kura e tū ana, atu i te 31 o ngā rā o Here-turi-kōkā ki te 3 o ngā rā o Mahuru. I tua atu i ngā Kura Kaupapa Māori, kua whakaaetia e Te Taura Whiri me whakauru mai ki roto i te kura ngā kaiako o ngā Kura Reorua me ngā Kura kei te whai i ngā tikanga rumaki i roto i ētahi o ā rātou karaehe. Nā te kore pūtea mō tēnei take kua whakatauria me tono atu ki ia tangata ka haere mai ki te kura kia utua kia whā tekau tāra hei āwhina i te kura.